Actieblad

SEPTEMBER 1981
92STE JAARGANG, NR. 1

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur: J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam *Verschijnt 4 x per jaar*

Een nuttig intermezzo

Met dit tijdschrift beginnen wij de 92ste jaargang van het blad van de in 1881 opgerichte Vereniging tegen de Kwakzalverij. Bij het afsluiten van de 91ste jaargang, in december 1976, bleek dat de financiële middelen een geregelde verschijning niet meer mogelijk maakten. Aanvankelijk werd overwogen om in den vervolge viermaal per jaar een nummer te doen uitkomen, maar hoewel de tekst voor een nummer in het voorjaar van 1977 gereed lag moest van verschijning worden afgezien — er was geen geld voor.

Opgeheven is het orgaan overigens niet — zo min als de vereniging. Alleen — de verschijning werd opgeschort tot de financiële middelen het mogelijk maakten er weer mee voor de dag te komen. Thans is het zover en wij hopen minstens viermaal per jaar de leden een ruime scala van wetenswaardigheden over de strijd tegen de kwakzalverij en de evaluatie van de z.g. alternatieve geneeswijzen te kunnen bieden. Wel onder een nieuwe naam: het orgaan van de Vereniging zal voortaan als *Actieblad tegen de Kwakzalverij* de lezer bereiken.

In een nieuwsbrief, gedateerd september 1980 hebben de leden de gebeurtenissen van de afgelopen jaren kunnen vernemen. In het kort lichten wij hieruit enige punten. Op een vergadering te Utrecht gehouden op 24 juni 1978 werd een bestuursvoorstel besproken om de vereniging te ontbinden. Tijdens deze vergadering werd echter aan dr. L. Meinsma, als gast aanwezig, verzocht om na te gaan of voortzetting van de vereniging mogelijk zou kunnen zijn. De arts D.Uitterdijk zou hem hierbij helpen.

In december werden de leden schriftelijk geraadpleegd, want tenslotte waren er op de ledenvergadering in Utrecht slechts...acht leden geweest. De conclusie laat zich reden: doorgaan! Een voortzetting van het kritisch volgen en begeleiden van de geneeskunst in ons land is dringend geboden en de vereniging kon een nuttige bijdrage leveren door evaluatie van alternatieve behandelwijzen in het bijzonder. Een periode van herorientatie was voor onze bijna honderdjarige vereniging aangebroken.

Op 26 april 1979 werden door de algemene ledenvergadering de gewijzigde statuten vastgesteld. In de loop van 1979 kwam een nota "Toekomstmogelijkheden" tot stand. De algemene ledenvergadering van 10 november 1979 bekrachtigde de vaststelling van een voorlopig bestuur, dat als volgt was samengesteld: *Dr. L.Meinsma*, voorzitter; *prof. B.S.Polak*, secretaris; *D.Uitterdijk*, penningmeester; *mr. J.S.W. Holtrop*, lid, *prof.dr. F.A.Nelemans*, lid en *S.Lelie*, adviserend lid.

In deze ledenvergadering werd met veel waardering herinnerd aan de oud-voorzitter, de heer A.P.N. de Groot, die met grote dienstvaardigheid en toewijding de belangen van de vereniging een groot aantal jaren diende.

Uiteraard heeft de vereniging sedertdien allerminst stilgezeten. Een enkel voorbeeld: op verzoek van dr. Meinsma onderzocht het Rijksinstituut de z.g. kankerdruppels van de Hongaarse biochemicus dr. Béres. De druppels bleken ijzer, koper, sulfaat, chloride, erythrosine en wat alcohol te bevatten. De vereniging concludeert dat de betekenis er van voor kankerpatiënten nihil is en adviseert deze druppels niet dan na overleg met de behandelende specialist aan te schaffen en te gebruiken.

Uiteraard zal ons tijdschrift de lezer op de hoogte houden van de activiteiten van de vereniging en de redactie hoopt voorts een overzicht te kunnen bieden van wat er hier te lande geschiedt op het terrein dat de aandacht van de vereniging heeft. Maar bovenal wil zij prikkelen tot een strijdvaardige houding tegen de gevaren van wat ook honderd jaar geleden al als kwakzalverij werd betiteld en wat, ondanks alle camouflage nog onverbloemd zo mag worden aangemerkt.

OMBUDSMAN NAM WOORDEN TERUG

Opvallend in 1980 is het optreden van Frits Bom, de ombudsman van de Vara tegenover de vereniging geweest. Het ging over de kwestie van de Vasolastine. Het jaarverslag over 1980 maakt melding van dit incident. Een kort geding werd voorkomen omdat de ombudsman in de Vara-gids met verontschuldigingen zijn beledigingen aan het adres van de voorzitter van de vereniging, dr. L. Meinsma, terugnam. Na moeizaam en tijdrovend beraad en overleg met betrokkene is tenslotte de afspraak gemaakt samen te werken waar dit in de toekomst mogelijk zou blijken. Aan het einde van het verslagjaar had deze afspraak overigens nog niet tot iets geleid.

Leden: U kunt zelf óók iets doen! Lees op bladzijde 8 hoe advertenties die wonderen beloofden werden aangepakt.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881
Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel. 010-187149

Postgiro van de Vereniging: **32237** ten name van Penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Medemblik.
De **contributie** bedraagt thans *f* 30; voor studenten en leerlingverpleegkundigen *f* 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal *f* 100.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

DE ZWAKKE LINKERNIER WEERSPIEGELD

Enige tijd geleden raakten wij in gesprek met de hoogleraar dr. E. Fromm, voorzitter van het Duitse genootschap tot bevordering van de medische diagnostiek. Prof. Fromm vertelde ons van een jurist die hem deelachtig maakte van zijn enthousiasme voor de diagnose via de iris, de iriscopie. Een iriscopist had vastgesteld, en alleen maar door in de iris te kijken dat de jurist pijn had in de rechterknie. Ongetwijfeld viel dat af te lezen van de iris van het rechteroog.

Zo frappant vond prof. Fromm dat niet. "Ik heb ook al lang gezien dat U een beetje trekt met het rechterbeen om het te ontzien".

Wij moesten hieraan denken toen wij in De Telegraaf een verhaal lazen van de tweelingzusters Claartje en Joke Knol, die in Zwolle een praktijk hebben opgebouwd in de iriscopie. De beide zusters hebben in Duitsland een vier jaar durende studie in de iriscopie gevolgd. Zij hadden bij een patiënt een zwakke linkernier ontdekt enkel door een nauwkeurige studie van de iris van het linkeroog.

De beide dames hebben naar zij mededeelden een afgestudeerde arts bereid gevonden de praktijk te delen.

ALTERNATIEVEN LIETEN HET AFWETEN

Het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij heeft gepoogd via discussies en correspondentie met de uitvoerders van alternatieve behandelwijzen een nadere oriëntatie te bereiken in de klinische betekenis van deze behandelwijzen. Het bestuur had hiermee geen enkel succes. Deze negatieve bevindingen werden o.a. bereikt bij:

1. de academie voor natuurgeneeswijzen te Hilversum;
2. de iriscopist M.L. van der Duin te Breda;
3. de secretaris van de Vereniging van Natuurgeneeskundig Therapeuten, gevestigd te Leusden;
4. de Koningshof te Haarzuilens (enzymtherapieën)

Opvallend is ook dat de commissie alternatieve geneeswijzen waarvan prof.dr. P. Muntendam voorzitter is met het tegenwoordige bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij geen kontakt heeft opgenomen.

HETTEMA EN DE GAVE GRAANKORREL

Als alle plannen doorgaan komt er in Lelystad een natuurgeneeskundig centrum, waaraan een winkel en een restaurant verbonden zullen zijn. Evert Kooy van het Algemeen Dagblad die de plannenmaker, F. Hettema genaamd, opzocht constateerde tot zijn verbazing dat deze apostel van de natuurgeneeswijze een gezet persoon was. Dat kwam beter overeen, meende Kooy, met de vroegere stiel van Hettema, kok in het Kurhaus te Scheveningen.

Al enige jaren echter heeft Hettema, wiens in 1964 overleden vader IJ. Hettema in Rotterdam een grote praktijk had als natuurgenezer, de pollepel vaarwel gezegd. Hij reist al enige jaren stad en land af om spreekbeurten te houden over een "nieuw leven op natuurlijke basis".

Evert Kooy noteerde: "Ons lichaam vraagt onbewerkt voedsel. De schepper wist wel wat wij nodig hebben: gave graankorrels en een lekkere struik andijvie, zo uit Gods eigen apotheek". Volgens Hettema komt onze gezondheidszorg pas in aktie "als je ziek bent" — van alle akties tegen overgewicht, tegen gebrek aan beweging, tegen het roken en andere verkeerde gewoonten weet onze natuurgenezer blijkbaar niets af. Wel durft hij dan nog te beweren dat voorlichting zo belangrijk is — de natuurgeneeskunde streeft naar evenwicht zodat de innerlijke arts zijn werk kan doen, aldus onze oud-kok.

ONZE VERENIGING EN HET RAPPORT VAN DE COMMISSIE ALTERNATIEVE GENEESWIJZEN (HET 'RAPPORT MUNTENDAM')

door prof. dr. F. A. Nelemans, adviserend lid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Utrecht.

In de geneeskunde kan vandaag de dag heel veel. De moderne farmacotherapie heeft daar zeer veel aan bijgedragen. Zelfs kanker kan in een aantal gevallen worden genezen. Voor iedere ziekte is wel een kruid gewassen, lijkt bijna waarheid te worden. En is er dan geen kruid, dan is er toch wel een chemische verbinding.

Bij dit alles hebben de apotheker en de farmacie een belangrijke functie vervuld. De geneesmiddelen zijn zuiver en niet meer verontreinigd; het gehalte is nauwkeurig bekend; de preparaten hebben een constante samenstelling; bij de juiste toepassing doen ze veel goed en weinig kwaad. Zover het de 'officiële geneesmiddelen' betreft, kan de apotheker daar volledig voor instaan. Hij weet en kan controleren (of laten controleren) wat hij aflevert.

Iedere strohalm

Ondanks alle vooruitgang kan nog niet alles worden genezen of verbeterd. Er behoeft slechts op ouderdomsziekten, verschillende kwaadaardige gezwellen en aangeboren afwijkingen te worden gewezen. Maar het zich berustend neerleggen en aanvaarden van het onvermijdelijke is er niet meer bij. Men wil verbetering en genezing, zelfs tegen beter weten in. In deze situatie wordt iedere strohalm aangegrepen. Een succes wordt dan aan de strohalm toegeschreven en luidruchtig rond verteld. Bij iedere mislukking wordt berustend gezegd: 'Zelfs dit of dat is nog geprobeerd, maar het heeft niet mogen baten'. Dat de werking van het geprobeerde nooit aannemelijk was gemaakt wordt verzwegen.

Genezen of verbeteren 'door' (propter) of 'na' (post) is geen vraag. Het is altijd 'door'. Als de apotheker een geneesmiddel heeft afgeleverd en verneemt dat de patiënt beter is of zich weer goed voelt, dan is hij er zeker van overtuigd dat het 'door' en niet 'na' het gebruik komt. Voor de arts geldt precies hetzelfde. Een verbetering van een patiënt is zonder meer 'door' zijn therapie en niet 'na' zijn therapie.

Wanneer in het waarnemen en verklaren van verschijnselen getrainden (artsen en apothekers) al zo weinig kritisch zijn, dan is het duidelijk dat de patiënt het nog veel minder is. Dit betekent dat vele 'wonderdokters' en vele 'geheime' recepten gedurende lange tijd, zonder kritiek, hun eigen weg kunnen gaan.

Alternatief

Niet alleen personen en recepten, maar ook bepaalde geneeswijzen die een groep of een bevolking aanspreken, kunnen zich zo gedurende lange tijd handhaven, zonder dat hun waarde kritisch is geëvalueerd. Men spreekt tegenwoordig van alternatieve geneeswijzen wanneer men over geneeswijzen spreekt die volgens de gebruikelijke methoden (nog) niet kritisch zijn geëvalueerd, respectievelijk waarvan de waarde volgens deze methoden niet aannemelijk kon worden gemaakt.

In het rapport van de Commissie Alternatieve Geneeswijzen wordt op een zestal geneeswijzen, zijnde kwantitatief het meest vertegenwoordigd, ingegaan. Deze geneeswijzen zijn: acupunctuur, paranormale geneeswijze, natuurgeneeswijze, antroposofische geneeswijze, homeopathie, manuele geneeswijze. De Commissie geeft duidelijk aan dat hiermede slechts een aantal van de alternatieve geneeswijzen is behandeld. Wanneer men het rapport *Alternatieve Geneeswijzen in Nederland*, waarin men zeer veel gegevens over deze geneeswijzen kan vinden, heeft gelezen, vraagt men zich af wat de leden van de Commissie in hun leven en tijdens hun academische opleiding hebben geleerd. Kritisch denken in geen geval.

Ernstige beschuldiging

Het is een ernstige beschuldiging, maar zeker niet ongegrond. De Commissie had dan wel niet de taak de problemen te toetsen aan de stand van de wetenschap, maar het waarborgen van de kwaliteit van de gezondheidszorg heeft de Commissie wel als overweging binnen haar opdracht gezien. Het is dan ook onbegrijpelijk dat de Commissie formuleert (blz. 251): 'De eis, dat de beoefenaren van alternatieve geneeswijzen eerst zouden moeten aantonen dat de door hen toegepaste geneeswijzen effectief zijn, alvorens tot enigerlei vorm van erkenning zou kunnen worden overgegaan, is volgens de Commissie niet te verdedigen'. Maar op welke gronden moet men dan een 'alternatieve genezer' toelaten of liever nog, op welke gronden kan men hem weigeren? De Commissie beveelt wel aan kwakzalverij, zoals omschreven in haar rapport in hoofdstuk 2, met kracht te bestrijden. Wanneer men hoofdstuk 2 opslaat ziet men dat de Commissie het begrip kwakzalverij niet kan omschrijven. Een citaat uit dit hoofdstuk is voldoende om de visie van de Commissie duidelijk te maken (blz. 35): 'Iemand kan in *meerdere* mate bestempeld worden tot kwakzalver, naar mate hij in *mindere* mate voldoet aan de volgende criteria:

A. *Subjectieve criteria:*

1. de goede trouw, zoals deze in persoonlijke

houding, optreden en werkwijze naar voren komt; de gezindheid, die daaruit blijkt, en de persoonlijke integriteit;

2. ....

B. *Objectieve criteria:*

3. ....

4. ....

5. de bereidheid om zich, op welke wijze dan ook, zoveel mogelijk op de hoogte te stellen van ontwikkelingen in de reguliere geneeskunde.

6. ....'

Toelating geneesmiddelen

Door schade is men er toe gekomen een rigoreus systeem te gebruiken (en niet alleen in Nederland) ten opzichte van het toelatingsbeleid van geneesmiddelen. Dit beleid rust op drie pijlers: werkzaamheid, veiligheid en constante goede kwaliteit van de geneesmiddelen. De apotheker weet wat hij aflevert. Waarom moet deze ervaring nu bij geneeswijzen radicaal overboord worden gezet?

De Commissie erkent dat wat de feitelijke stand van zaken betreft het onderzoek naar alternatieve geneeswijzen in een (min of meer) embryonale fase verkeert. 'Zij zoekt de verklaring daarvoor overigens mede in het feit, dat de alternatieve geneeswijzen worden buitengesloten van de geïnstitutionaliseerde wetenschapsbeoefening'. De Commissie gaat er totaal aan voorbij, dat in al die gevallen, dit onderzoek *altijd* negatief is uitgevallen of door de alternatieve 'genezer' niet is afgemaakt. Het is niet voor niets dat de geïnstitutionaliseerde wetenschap, zoals de Commissie dat noemt, zich van de alternatieven heeft afgewend!

Nooit "hard" gemaakt...

Propagandisten van alternatieve geneeswijzen gaan vaak van een bepaalde filosofie uit. Deze filosofie is nooit behoorlijk onderbouwd en evenmin, om een hedendaagse uitdrukking te gebruiken, 'hard' te maken. De bonafide, zijn dagelijkse praktijk uitoefenende apotheker, komt met het verschijnsel alternatieve geneeskunde, waaronder met een moderne terminologie het bovenstaande kan worden samengevat, regelmatig in aanraking. Patiënten vragen hem of zij van bepaalde preparaten gebruik kunnen maken. Over het algemeen is de patiënt dan niet bereid om naar een serieuze argumentatie te luisteren. Maar eveneens moet worden vastgesteld dat de apotheker geen behoorlijk weerwoord heeft waarom het middel niet moet worden gebruikt. Veel meer dan dat het kwakzalverij is, weet hij meestal niet te zeggen. Een zakelijke argumentatie waarom het een en ander niet aanvaardbaar is en waarom men zichzelf schade kan berokkenen door er gebruik van te maken, heeft hij niet. Ook tegen de beschreven 'successen' heeft hij geen behoorlijke argumentatie.

Onderzoek "wondermiddelen"

De Vereniging tegen de Kwakzalverij (reeds 100 jaar oud) ziet in deze tijd een aantal taken voor haar liggen. Dat ze politici en overheid informeert wanneer voorgestelde wetgeving onjuiste behandeling van patiënten met zich mee dreigt te brengen, is vanzelfsprekend, maar zeker niet spectaculair. Eveneens dat, waar nodig, aangedrongen wordt op betere wetgeving. Ze laat onderzoek verrichten van zgn. 'wondermiddelen'. Hiermede is het dan mogelijk de werkelijke waarde en de gevaren van het middel vast te stellen. Vanzelfsprekend worden deze onderzoekingen gepubliceerd. Waar reclame de kwakzalverij in de hand werkt, zal zij door de Vereniging worden bestreden.

Maar het belangrijkste is dat de Vereniging zal trachten, waar dit zin heeft, de feitelijke waarden alternatieve geneeswijzen respectievelijk van genezers met een bijzondere reputatie vast te stellen. Hiermede is het dan ook mogelijk de arts en de apotheker feiten en gedachtengangen in handen te geven om zijn patiënten te overtuigen. Maar ook de patiënten zullen zo kunnen vernemen waaraan ze zich blootstellen.

Zoals dit voor iedere Vereniging geldt, geldt ook voor de Vereniging tegen de Kwakzalverij: hoe meer leden hoe meer er kan worden gedaan. Er is meer dan eens betoogd dat de alternatieve genezers, met name op financieel gebied, onvoldoende mogelijkheden hebben gekregen om hun 'gelijk' te bewijzen. Dit is een onjuist en onrechtvaardig verwijt. Velen, die aan alternatieve genezers serieus de hand hebben toegestoken om tot *verantwoorde* onderzoekingen te komen, hebben ervaren dat deze onderzoekingen niet (tot een goed einde) konden worden uitgevoerd, doordat de alternatieve genezers in laatste instantie medewerking weigerden.

Men kan lid worden (niet alleen artsen, maar ook apothekers, patiënten en anderen!) van de Vereniging door zich op te geven bij Drs. I.A. van de Graaff, Bergse Dorpsstraat 101, 3054 GC ROTTERDAM. De contributie bedraagt momenteel *f* 30,— per jaar.

LITERATUUR

Alternatieve Geneeswijzen in Nederland (1981) Rapport van de Commissie Alternatieve Geneeswijzen. Staatsuitgeverij, Den Haag.

(Dit artikel verscheen dezer dagen ook in het Pharmaceutisch Weekblad — red.)

HOE STAAT DE VERENIGING ER FINANCIEEL VOOR?

In het jaarverslag over 1980 komt een staat van baten en lasten voor, waaruit blijkt dat op 1 januari 1980 de kas (girorekening) *f* 5.566,18 groot was. In 1980 inde men aan contributies van de leden en aan donaties *f* 17.406,08. Totaal aan ontvangsten *f* 22.972,26. Aan bureaukosten werd *f* 3.518,65 uitgegeven, aan kosten van juridische bijstand wegens de aanval op dr. Meinsma door de ombudsman van de Vara *f* 1735,60; schenkingsrecht en notariskosten

WAT DE VERENIGING ZICH TOT TAAK STELT

Het komt ons goed voor hier de taken die de vereniging zich stelt en die de leden ook al konden vinden in de Nieuwsbrief van de Vereniging tegen de Kwakzalverij van september 1980, nog eens te laten volgen.

1. Door de neutrale positie van de Vereniging tegen de Kwakzalverij (vergeleken bijvoorbeeld met artsen- en apothekers-organisaties) kan zij gerechtvaardigde twijfels wekken terzake van het overweldigend aanbod van wetenschappelijk onverantwoorde gezondheidsbemoeienis;

2. de Vereniging tracht in deze zin te geraken tot ontmoetingen en tot overleg met promotoren van deze vormen van gezondheidsbemoeienis;

3. de Vereniging zal daartoe ook ontvangen relevante ervaringen van slachtoffers of andere klagers benutten;

4. de Vereniging zal eventuele tekortkomingen in de officiële geneeskunde, die bases kunnen vormen tot ontevredenheid onder patiënten en hun naaste omgeving, mee trachten tot oplossing te brengen;

5. de Vereniging zal trachten te bevorderen, dat de kennis omtrent en het vertrouwen in de geweldige mogelijkheden van de officiële geneeskunde weer beter aanvaard worden, óók door te wijzen op de beperkingen van de geneeskunde, een en ander in nauwe samenwerking met andere belanghebbenden;

6. de Vereniging streeft naar optimale begeleiding van chronische en andere zieken, in het kader waarvan een goede vertrouwensrelatie tussen arts en patiënt onontbeerlijk is;

7. de Vereniging wil naar vermogen participeren in de discussie over het te verwachten wetsontwerp op de beroepen in de individuële gezondheidszorg en over het eindrapport van de commissie Muntendam;

8. de Vereniging zal omtrent het voorgaande takenpakket de leden van de Vereniging blijven inlichten via het tijdschrift van de vereniging en door middel van persberichten.

vergden *f* 2.257,80, zodat er eind van het jaar een saldo in kas was ter grootte van *f* 15.460,21.

Aan het einde van het verslagjaar telde de vereniging circa 650 leden; ook hebben zich enige begunstigers aangemeld.

NEEN TEGEN: VASOLASTINE

De Vereniging tegen de Kwakzalverij heeft zich nadrukkelijk in duidelijk negatieve zin opgesteld ten aanzien van Vasolastine, een z.g. enzympreparaat dat van belang zou zijn bij de behandeling van bloedvatvernauwingen.

Dit standpunt heeft de vereniging kenbaar gemaakt aan de Staatssecretaris van volksgezondheid en milieuhygiëne. Daarbij werd het verzoek gedaan alsnog gegevens te verstrekken waaruit de waarde van het middel zou blijken. Dit omdat de staatssecretaris de verkoop van Vasolastine in ons land onder bepaalde voorwaarden toestaat, ofschoon het preparaat door de geneesmiddelencommissie niet is geregistreerd. Een antwoord van de Staatssecretaris bleef uit.

Het omstreden middel Vasolastine — vervaardigd door een bedrijf dat zich Enzypharm noemt en dat te Soest is gevestigd, is in het ziekenfondspakket gebleven zodat de apothekers het mogen afleveren voor de rekening van het ziekenfonds. Reeds in 1979 is de officiële registratie als geneesmiddel geweigerd.

Als gevolg van de richtlijnen van de Economische Gemeenschap zal Vasolastine toch op de duur worden verboden — maar dat zal niet eerder zijn dan 1990 — tenzij de overheid er eerder toe overgaat de conclusie te trekken uit het niet-registreren van het preparaat.

Oud-voorzitter De Groot overleden

Tijdens de ledenvergadering gehouden onder leiding van de voorlopige voorzitter dr. L. Meinsma op 13 juni 1980 werd met veel waardering herinnerd aan de oud-voorzitter, de arts A.P.N. de Groot, die met zijn grote inzet en toewijding de belangen van de vereniging bijna twee decennia diende. Met een stimulerende afscheidsbrief had hij zich nog gericht tot bestuur en leden van de Vereniging.

Enige maanden later, op 8 september 1980, is de heer De Groot te Hilversum overleden. Anton Pieter Nicolaas de Groot bereikte de leeftijd van 85 jaar. Hij is arts geweest in Wormerveer en werd later geneeskundig inspecteur voor de volksgezondheid in Noord-Holland. Reeds tijdens zijn praktijk als huisarts maakte hij enige bijzondere trieste gevallen mee van kwakzalverij met ernstige gevolgen voor de patiënten. Als geneeskundig inspecteur maakte hij het enige beruchte kwakzalvers, in Noord-Holland werkzaam, bijzonder moeilijk.

In het begin van de jaren zestig volgde hij dr. Funke op als voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij. Met grote energie zette hij de strijd tegen de medische charlatans en hun handlangers voort. Scherpe strijd voerde hij tegen de organisatie die zich naderhand de Nederlandse Werkgroep van Praktizijns noemde maar die een aantal jaren ijverig zwaaide met de vlag van paranormale begaafdheden. Toen de kracht van dit modeverschijnsel verflauwde werd in deze kringen het vaandel van de natuurgeneeswijze geheven. Met felheid voerde voorzitter De

Groot de pen tegen prof. Tenhaeff en tegen de methode-Moerman.

"Zijn strijdvaardige inzet ten behoeve van de vereniging blijft van grote betekenis voor de volksgezondheid", aldus kenschetste het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij in een overlijdensannonce de persoonlijkheid van de heer De Groot. De crematie geschiedde op Daelwijck te Utrecht. Voorzitter dr. Meinsma en de heer Uitterdijk waren er namens de Vereniging aanwezig.

PROF. TENHAEFF OVERLEDEN

In vele jaargangen van het Maandblad tegen de Kwakzalverij kan men de naam van prof.dr. W.C. Tenhaeff ontmoeten, vooral in verband met diens samenwerking met de paragnost Croiset. Croiset hield in Utrecht drukbezochte spreekuren als "genezer" en adviseerde bij verdwijning van personen. Er moet echter wel bij worden gezegd dat Tenhaeff zich in later jaren — het wederzijdse enthousiasme was toen geluwd — afzette tegen de mening als zou een paragnost elk ogenblik van de dag zijn helderziendheid ten dienste van bijvoorbeeld de genezing van patiënten kunnen stellen.

Tenhaeff is begin juli van dit jaar op 87-jarige leeftijd te Utrecht overleden. Hij heeft in zijn leven zeer veel gepubliceerd, ook in populaire vorm, over de parapsychologie en hij demonstreerde met Croiset — inmiddels ook al overleden — allerlei vormen van helderziendheid en magnetiseerproeven. Befaamd was de stoelenproef waarbij de paragnost van te voren poogde te voorspellen wie op de stoel zou komen te zitten.

Aanvankelijk was Tenhaeff buitengewoon hoogleraar in Utrecht, later kreeg hij een gewoon hoogleraarschap in de parapsychologie. Toen men als zijn opvolger de Zweed M.U. Johnson benoemde die zich van moderne statistische methoden bediende voor het toetsen van parapsychologische verschijnselen wekte dit de bijzondere woede van Tenhaeff. Pijnlijk was het voor hem dat hem de status van corresponderend lid van de Society for Psychical Research werd ontnomen. Drie jaar geleden werd drs. H. van Praag bijzonder hoogleraar in de parapsychologie te Utrecht, zulks geheel in overeenstemming met de wensen van Tenhaeff.

KWALITEIT VAN DE BEROEPSUITOEFENING

De nieuwe staatssecretaris van volksgezondheid zal spoedig een wetsontwerp op de beroepsuitoefering in de individuele gezondheidszorg moeten indienen, pleit Medisch Contact. Een periodiek verplicht herexamen, toetsing of hoe men dat ook wil noemen van beroepbeoefenaren vindt ook de standsorganisatie noodzakelijk. Het periodiek testen van kennis en vaardigheden dient een taak te zijn van de faculteiten. De nascholing zelf zou het best aan de beroepsgroepen kunnen worden overgelaten.

Wie niet aan de toetsingseisen zou voldoen zou in het geval dat er slechts weinig aan hapert een herexamen moeten worden opgelegd, maar in ernstiger gevallen zou de geneeskunde ondertoezicht moeten worden uitgeoefend. De uiterste maatregel zou het ontnemen van de bevoegdheid zijn.

Het voorontwerp wet hinkt volgens Medisch Contact te veel op twee gedachten: enerzijds de verantwoordelijkheid van de beroepsgroep voor de kwaliteit van het medisch handelen, anderzijds de eindverantwoordelijkheid van de overheid voor die kwaliteit.

WAARSCHUWING TEGEN LAETRILE HET ABRIKOZENPITTEN-PREPARAAT

De therapeutische werkzaamheid van Laetrile is niet bewezen. Wél blijkt het, vooral bij oraal gebruik, schadelijk te kunnen zijn. Het verdient bij kankerpatiënten dan ook géén toepassing, aldus een artikel in Het Geneesmiddelenbulletin, een uitgave van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne.

In de Verenigde Staten is al meer dan twintig jaar een hevige strijd gaande tussen voor- en tegenstanders van Laetrile, een stof die uit abrikozenpitten wordt bereid en bij kankerpatiënten wordt toegepast. Officiële instanties in de Ver. Staten zoals de Food and Drug Administration en het National Cancer Institute hebben zich tegen legalisering steeds hevig verzet omdat de werkzaamheid niet aannemelijk is gemaakt. Een onderzoek door het National Cancer Institute kon geen werkzaamheid van het middel aantonen.

Naar schatting is het middel al door 70.000 patiënten gebruikt, zowel ter preventie, genezing of palliatie van kanker. Het vindt nu ook in Nederland toepassing al is het ook hier uiteraard niet als geneesmiddel geregistreerd.

In het artikel in het Geneesmiddelenbulletin geeft men de voorkeur aan de benaming "amygdaline" in plaats van Laetrille of het ook al gepropageerde "vitamine B17".

De stof amygdaline kan na oraal innemen leiden tot een acute blauwzuurvergiftiging met dodelijke afloop. Het eten van een groot aantal abrikozenpitten (20 tot 40) leidt ook tot blauwzuurvergiftiging. Een van de theorieën van Laetrile was dat het blauwzuur dat na het innemen vrijkwam een enzym in verhoogde concentratie voorkomend in kankercellen vernietigde. Bij onderzoek bleek geen sprake te zijn van een verhoogde concentratie van het betreffende enzym in kankercellen.

Er is toen een andere theorie naar voren geschoven

door de voorstanders. Kanker zou worden veroorzaakt door een gebrek aan amygdaline in het voedsel. Een voldoende hoeveelheid van deze "voedingsstof" zou kanker kunnen voorkomen of genezen. Bleek evenmin aantoonbaar.

DE MAN VAN EVIPAN ORGANISEERT GEBITSREIZEN

De Rotterdamse zakenman A. van Wijk is de man achter de "tandenrooierij" die daar door een drietal besloten vennootschappen wordt bedreven. Dat zijn Evipan, een naam die al vele jaren geleden in de kolommen van het Maandblad tegen de Kwakzalverij werd gesignaleerd, Bright Smile en Tandartsen Maatschap. De drie ondernemingen zijn alle in Rotterdam gevestigd.

Onlangs werd bekend dat het omstreden instituut Bright Smile dat al een paar jaar "gebitsreizen" uit Italië op touw zette zijn werkingssfeer had uitgebreid door de organisatie van reizen van mensen die een gebit willen hebben uit het Midden-Oosten, Griekenland, Frankrijk, Spanje en België. Tegen Willem van der Post van het Algemeen Dagblad verzekerde zakenman Van Wijk dat in zijn drie instituten de laatste tien jaar zo'n 60.000 patiënten zijn behandeld.

En verder: "Ik steek niet onder stoelen of banken dat ik commercieel bezig ben. Ik ben nou eenmaal zakenman. Het laat mij koud dat mensen zo'n gebitsreis betitelen met mummel-express" aldus Van Wijk tegen de man van het AD. In Griekenland kreeg Van Wijk overigens onlangs moeilijkheden wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Voor een Griek kost een driedaagse gebitsreis 2500 gulden, inclusief verblijf in een klein hotel. Op de eerste dag maakt men een afdruk van het gebit, tweede dag: trekken, en plaatsen van het kunstgebit. Op de derde dag, voor het vertrek per vliegtuig, volgt nog een controle van de pasvorm in "Bright smile". De bright smile van A. van Wijk, de zakenman.

NEP-ARTS VERKOCHT DURE MEDICIJNEN

Op een bordje van een 66-jarige bewoner van het Zeeuwse Bruinisse kon men lezen "prof.dr. C.G.J. Maas". Deze "professor" noemde zichzelf homeopaat en dermatoloog en maakte het nog mooier door zich uit te geven als "plastisch chirurg". Dat laatste heeft hij overigens nooit in praktijk gebracht. De patiënten die zich tot hem wendden leverde hij "medicijnen" tegen peperdure prijzen — tenslotte werden ze toch maar voorgeschreven door een "professor-dokter"! Veel baat hebben zijn patiënten er niet bij gehad maar ook schadelijke gevolgen bleven uit: suiker maakte het hoofdbestanddeel uit van de "medicijnen" van deze nep-arts.

Aan zijn praktijken is een einde gekomen door het optreden van de recherche van de rijkspolitie zulks in samenwerking met dr. S. Lelie, de inspecteur voor de volksgezondheid in Zeeland. De ontmaskerde "professor-dokter" kreeg een proces-verbaal wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Hij heeft zich vermoedelijk ook schuldig gemaakt aan steunfraude.

PRAKTIJKRUIMTE VOOR ALTERNATIEVEN

In Den Haag is een stichting opgericht die praktijkruimte beschikbaar wil stellen voor alternatieve geneeswijzen. Zoals acupunctuur, massage, iriscopie, homeopatie, dieetconsulten, edelstenentherapie, kleurentherapie e.d. In de Huygensstraat 6 zijn drie behandelkamers ter beschikking, een oefenruimte, wachtkamer en een bedrijfskeuken. Alternatieve genezers wil men hier de kans geven een praktijk te ontwikkelen en zo is er altijd iemand aanwezig voor het noteren van afspraken, het geven van informatie over alternatieve geneeswijzen en het onderhoud van de lokaliteiten. Een en ander gaat uit van de stichting Génesis, waarvan mevr. Jos Schütz-Visser naar buiten treedt.

Genesis (What's in a name?) wil maandelijkse bijeenkomsten houden om de integratie tussen de verschillende geneeswijzen te bevorderen en denkt ook over een uitgebreide bibliotheek — ook weer over de alternatieve geneeswijzen.

GOOCHELENDE "PARAGNOSTEN"

In de Verenigde Noordhollandse Dagbladen is een discussie gevoerd naar aanleiding van het optreden van de zich paragnost noemende Noordhollander Jac. Water. In de Zaanlander lazen wij een brief van H. Atsma uit Enkhuizen die vertelt dat hij bij goochelaars die ook als telepaat optraden allerlei trucs heeft geleerd. "Na bestudering van fakir- suggestie- en hypnotechnieken beschikte ik over een avondvullend programma."

In 1975 verbaasde de Israeliër Uri Geller de mensen met het ombuigen van vorken door "gedachtekracht". "Een grappenmaker, die Geller", oordeelde de Enkhuizer goochelaar. In 1978 werd Geller ontmaskerd.

In dat jaar bood Atsma de Tros ook aan om bij een hervertoning van de film van Peter Hurkos aan te tonen waar deze zijn trucs toepaste die het deden voorkomen alsof hij geblinddoekt wist waar de auto waarin hij zat reed.

Atsma stelt tenslotte voor dat een voetbalclub zich eens moet onderwerpen aan Jac. Water. "Dan kunnen wij controleren of het inderdaad mogelijk is een heel elftal blessurevrij te maken en te houden langs deze weg".

STUIFMEEL BEWERKT GEEN WONDEREN

Leden die zich ergeren aan advertenties voor kwakzalversmiddelen waarvan de tekst beslist niet door beugel kan doen er goed aan zich tot de Reclame Code-Commissie te wenden. Met succes heeft de apotheker R.H.Snoep uit Poortugaal een advertentie over bloesemstuifmeel aangevochten. De importeur van Blüten Pollen, bloesemstuifmeel, Hamar International te Mijnsheerenland, moet zijn advertenties voorleggen aan de Keuringsraad Aanprijzing Medische Aspecten (KAMA). Zolang de advertentie geen KAMA-stempel draagt, zal Hamar International met die tekst niet kunnen adverteren. Het adres van de Reclame Codecommissie is Westermarkt 2, 1016 DK Amsterdam.

De advertentie waarom het ging en die de verontwaardiging wekte van apotheker Snoep beloofde nog al wat. De Pollen zouden de hardnekkigste verstopping genezen, ze zouden diarree, darmontsteking en andere onaangename infecties genezen, ze zouden tegen nervositeit helpen maar ook mannen bij prostaatkwalen uitkomst bieden. Zwakke kindertjes zouden de pollen sterken door het overwinnen van bloedarmoede. Pollen verbeteren de haargroei, zo hield de advertentie het publiek voor, ze geven eetlust en verbeteren het gezichtsvermogen...

"Een produkt dat zoveel geneeskrachtige uitwerkingen in zich verenigt en bovendien geen enkele ongewenste bijwerking schijnt te hebben bestaat volgens mij niet", schreef de heer Snoep aan de Reclame codecommissie.

Wat zei dr. Vogel?

In zijn verweer verwees B. Haagoort, directeur van Hamar International naar het boek van de Zwitser dr. Vogel, die ook zeer lovend zou hebben geschreven over Blüten Pollen. Vogel is overigens geen medicus maar botanicus met een eredoctoraat van een Amerikaanse universiteit... Ook had Haagoort de advertentietekst "na overleg met het ministerie" gewijzigd. Apotheker Snoep liet het er niet bij zitten. In een brief aan de Reclame Codecommissie bleef hij hameren op het feit dat de advertentietekst nog altijd, ook na wijzigingen, ontoelaatbare beloften deed.

Maar de heer Snoep deed meer. Hij raadpleegde het boek van de Zwitser dr. Vogel die twee contraindicaties noemde: het stuifmeel bevordert in sterke mate verhoogde bloeddruk en het is gevaarlijk bij de ziekte van Basedow... Maar daarover zweeg de advertentie.

Onverantwoordelijk

Een brief van de farmaceut prof. dr. F.A. Nelemans constateerde over de advertentie: "Het is duidelijk dat hier onverantwoordelijk te werk wordt gegaan. We laten de werking op de hersenen en de haargroei dan maar terzijde".

"Wat mij iedere keer weer verbaast", aldus prof. Nelemans, is dat de overheid zo lankmoedig is tegenover alle mogelijke mensen, die zo misleidend ten opzichte van de volksgezondheid te werk gaan. Daardoor blijven preparaten als Blüten Pollen rustig op de markt. Het verhaal over Blüten Pollen bevat zoveel, op geen enkele wijze gestaafde, nonsens, dat er aan opsommen ervan nauwelijks te beginnen is".

Op de zitting van de Reclame Codecommissie waarop de zaak werd behandeld was behalve apotheker Snoep ook de voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, dr. L. Meinsma, aanwezig.

NEUSDRUPPELS KUNNEN VERSLAVEND WERKEN

In de Consumentengids van september schrijft de Consumentenbond dat men bij verkoudheid niet te snel naar neusdruppels of neussprays moet grijpen. Wie verkouden is en een verstopte neus heeft, kan beter eerst proberen de neus te spoelen met een oplossing van een afgestreken theelepel zout in een melkglas lauw, gekookt water. Deze methode is ongevaarlijk en brengt doorgaans al snel verlichting.

De neusdruppels en neussprays die vaak worden gebruikt, doen het slijmvlies slinken. Daardoor krijgt men weer enige tijd "lucht". Wie ze lang achter elkaar gebruikt, loopt het risico dat het neusslijmvlies wordt vernietigd en daardoor altijd met een verstopte neus zit. Al na enkele weken gebruik vermindert de werking van de trilharen in de neus. Daardoor wordt de kans op irritatie en infectie vergroot en kan de afscheiding van slijm toenemen. Daardoor moet weer meer worden gesnoten, waardoor het slijmvlies kan beschadigen en er zelfs poliepen kunnen ontstaan. Ook zal men geneigd zijn weer naar de spray of druppels te grijpen.

Kortom, het is goed voorzichtig te zijn met de neusdruppels en neussprays en ze zeker niet langer dan 5 dagen achtereen te gebruiken. Wie ze langer denkt nodig te hebben, moet eerst zijn huisarts raadplegen.

PSEUDO-TANDARTS

In Leiden is een 54-jarig man geverbaliseerd wegens het onbevoegd uitoefenen van een praktijk als tandarts. Hij maakte bij het opstellen van rekeningen voor zijn kliënten gebruik van speciale tandartsenformulieren. In de loop van het vorig jaar was hij, ofschoon slechts tandtechnicus, met zijn praktijk in de sleutelstad begonnen.